

Een stripverhaal maken
over een filosoof
is best lastig

Barbara Stok, de Verdieping 8|9

Parochies lijden massaal verlies

Rk-kerk • De rooms-katholieke kerk in Nederland is in een negatieve spiraal beland die niet lijkt te stoppen, laat onderzoek van *Trouw* zien: een meerderheid van de parochies lijdt verlies, en er is niets dat erop wijst dat het tij kan worden gekeerd.

Hester den Boer
en Nico de Fijter

Het overgrote deel van de Nederlandse rooms-katholieke parochies zit in de financiële problemen: bijna acht op de tien parochies staan in het rood. Bij elkaar opgeteld leden de 640 parochies vorig jaar een verlies van 15 miljoen euro.

Dat blijkt uit onderzoek door deze krant, in samenwerking met onderzoekscollectief Spit. Daarvoor werden de financiën van alle parochies tegen het licht gehouden. Omdat de parochies Anbi-instellingen zijn (wat betekent dat giften aan de parochies aftrekbaar zijn van de inkomstenbelasting), zijn ze verplicht om een verkorte weergave van hun inkomsten en uitgaven te publiceren. Daaruit rijst een weinig rooskleurig beeld op.

In een gestaag en langjarig proces van vergrijzing en ontkerkelijking is de rooms-katholieke kerk in Nederland in een negatieve spiraal beland. De rooms-katholieke kerk in Nederland is nog steeds het grootste kerkgenootschap van het land, met zo'n 3,7 miljoen leden. Maar voor een heel groot deel van

De staat
van **katholiek
Nederland**

Sommige
parochies zouden
al failliet zijn
gegaan als ze niet
over vermogen
hadden beschikt

verklaren door grote koerswinsten van drie parochies in het bisdom Den Bosch in 2019.

En er is niets dat erop wijst dat het tij kan worden gekeerd. De grootste verliezen worden gemaakt in het bisdom Roermond, dat de provincie Limburg omvat: met 7 miljoen euro verlies zijn de parochies uit dat bisdom verantwoordelijk voor bijna de helft van het complete verlies van de Nederlandse parochies in 2020.

Bijdragen van kerkleden zijn voor de parochies de belangrijkste bron van inkomsten. Vorig jaar leverde dat bijna 66 miljoen euro op. Geen klein bedrag, maar een jaar eerder was het nog bijna 73 miljoen. Een daling van 10 procent in een jaar tijd dus. Dat komt deels door de coronacrisis: een groot deel van het jaar kwam er bijna niemand in de kerk, waardoor de collecteopbrengsten veel lager uitvielen. De grootste kostenposten zijn de salarissen en het onderhoud van de (niet zelden monumentale) kerkgebouwen.

Om de verliezen op te kunnen opvangen moeten de parochies in teren op hun vermogen. Dat gebeurt dan ook op grote schaal. Terwijl ze dat vermogen vaak ook beleggen: zonder het rendement op die beleggingen zouden de verliezen nog een stuk groter zijn. Sommige parochies zouden al failliet zijn gegaan als ze niet over vermogen hadden beschikt: van alleen de bijdragen van parochianen zouden ze nooit kunnen rondkomen. De belangrijke rol voor het vermogen, en de beleggingen die daarmee worden betaald, vormen bovendien een risico: het rendement is afhankelijk van wat de koersen doen. Tegelijkertijd zijn er ook parochies die geen of amper vermogen hebben.

Als gevolg van de krimp, en in een poging om de kosten te drukken, zijn veel parochies in de afgelopen jaren gefuseerd en werden honderden kerkgebouwen verkocht. Aan dat proces is nog lang geen einde gekomen.

Vaak wordt gedacht dat de rooms-katholieke kerk veel geld heeft, maar dat is in Nederland dus niet het geval. Parochies worden geacht hun eigen broek op te houden. Alleen in uiterste nood kunnen de bisdommen bijspringen, maar ook bij die bisdommen klotst het geld bepaald niet over de plinten.

de Verdieping 2|5
Het rijke roomse leven
ligt ver achter ons

hen blijft het bij een lidmaatschap op papier. Ongeveer 30 procent van de katholieken doet jaarlijks een financiële bijdrage via de Actie Kerkbalans, de inzamelingsactie waarmee de kerk een groot deel van de inkomsten binnenhaalt. En het aantal katholieken dat actief betrokken is bij een parochie is nog veel kleiner: de groep gelovigen die nog met enige regelmaat naar de kerk gaat is geslonken tot zo'n 150.000, 4 procent van alle katholieken.

Het kost steeds meer moeite om de kosten van het kerkelijke leven bij elkaar te brengen. De verliezen nemen dan ook toe. In 2019 telden de verliezen van de parochies op tot ongeveer 10 miljoen. Toen stonden nog zeven van de tien parochies in het rood. Een jaar later is dat dus bijna acht op de tien, met een gezamenlijk verlies dat nog eens 5 miljoen euro hoger uitkomt. Dat verschil is voor een groot deel te

De groep gelovigen
die nog met enige
regelmaat naar de
kerk gaat is
geslonken tot zo'n
150.000, 4 procent
van alle katholieken

Het huis van Teyler leeft weer

En de bezoekers mogen
overal aankomen
vandaag 6|7

De reactie op pandemieën moet anders

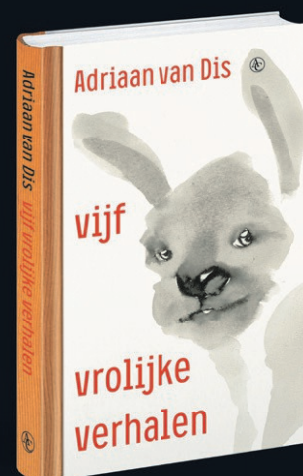
De wereld kan een
volgende keer snel
in actie komen
vandaag 4

Nederlandse satelliet meet vervuiling

Zo blijkt dat mijnen
in Australië meer
uitstoten dan gemeld
nederland 11

ADVERTENTIE

Adriaan van Dis viert 45 jaar schrijverschap met vijf nieuwe vrolijke verhalen

Ontdek Trouw in
optima forma

trouw.nl/editie

Trouw

BELGIË € 3,74

€ 2,99

24821

Ontkerkelijking

De katholieke kerk in Nederland verkeert in een negatieve spiraal. Acht op de tien parochies lijden verlies. 'Doorgaan met anderhalve man en een paardenkop in de kerk totdat het geld op is, dat kan natuurlijk niet.'

Het **rijke roomse leven** ligt ver achter ons

De staat van **katholiek Nederland**

tekst **Hester den Boer & Nico de Fijter**
foto's **Otto Snoek**

In het parochiesecretariaat van de Sint-Aloysiuskerk in Utrecht zit Frans Joosten, de secretaris van de Sint-Martinusparochie, met een bezorgde blik over zijn multimap met jaarcijfers gebogen. Het gaat niet goed met de parochie. In 2020 maakte de Sint-Martinusparochie 1,1 miljoen euro verlies. En dat was bepaald niet het eerste jaar dat de parochie rode cijfers moest schrijven. De totale inkomsten voor de Sint-Martinus in 2020: iets minder dan zeven ton. Het is dat de Utrechtse parochie over een aardig eigen vermogen beschikt waarop kan worden ingeteerd, anders was ze al technisch failliet geweest. "Het is een grote puzzel hoe we elk jaar de eindjes aan elkaar moeten knopen", verzucht Joosten. "En een oplossing hebben we helaas nog niet."

Die verzuiching zal in veel meer parochies klinken. *Trouw* verzamelde in samenwerking met onderzoekscollectief Spit de financiële gegevens van alle 640 parochies van de rooms-katholieke kerk in Nederland. Daar rijst een zorgwekkend beeld uit op: bijna acht op de tien parochies – 76 procent – lijdt verlies. Bij elkaar opgeteld stonden de parochies over 2020 ruim 15 miljoen euro in het rood. De simpelste verklaring voor die cijfers: de kosten zijn hoog, de inkomsten laag. En alles wijst erop dat de kosten lang niet zo snel zullen dalen als de inkomsten.

Onderhoud van kerkgebouwen
Eerst over die kosten. Het is duur om een parochie draaiende te houden. Het kostte de 640 Nederlandse parochies samen vorig jaar 145 miljoen euro. Aan salarissen waren ze 46 miljoen euro kwijt. Het organiseren van de erediensten, de verplichte afdrachten aan de bisdommen, administratiekosten: het telt allemaal flink op. Maar de grootste kostenpost is het onderhoud van de – niet zelden monumentale – kerkgebouwen: vorig jaar 48 miljoen euro.

De parochies zijn zelf verantwoordelijk voor hun financiën: ze

krijgen geen geld van bisdommen of andere hogere kerkelijke instanties. Ook bij de Sint-Martinusparochie zijn het vooral de kerkgebouwen waar veel geld in gestoken moet worden. Vorig jaar 1 miljoen euro, onder andere omdat het de hoogste tijd was dat de Sint-Augustinuskerk aan de Oudegracht werd gerenoveerd. Maar ook in 2019, toen er niet gerenoveerd hoefde te worden, ging er een smak geld naar de gebouwen: bijna vierenhalf ton.

En dan moeten ze ook nog eens warm worden gestookt. "We stoken ons een ongeluk", vertelt Joosten. "En dan nog zit iedereen te bibberen met die hoge plafonds, glas-in-lood en slechte isolatie. Met de huidige energieprijzen zien we deze winter met angst en beven tegemoet."

Kerken in de verkoop

De Utrechtse parochie telde oorspronkelijk dertien kerken. Drie zijn er in de laatste jaren al verkocht, één staat er nu in de verkoop. Die verkoop levert geld op, maar dat lost de problemen niet op, vertelt Joosten. "Als een kerk tot monument is verklaard, moeten bij verkoop het orgel, de biechtstoelen en het glas-in-lood allemaal intact blijven. Dat drukt de verkoopwaarde enorm. De nieuwere kerken zijn wel goed te verkopen, maar die zijn qua onderhoud en stookkosten goedkoper, dus die wil je eigenlijk behouden."

Maar misschien wel het grootste nadeel van de verkoop van een kerkgebouw is dat dit eigenlijk altijd tot het vertrek van parochianen leidt. Die zijn vaak gehecht aan 'hun' kerkgebouw: ze zijn er gedoopt, getrouwd, hebben er hun kinderen laten dopen, hebben er uitvaarten van dierbaren meegemaakt.

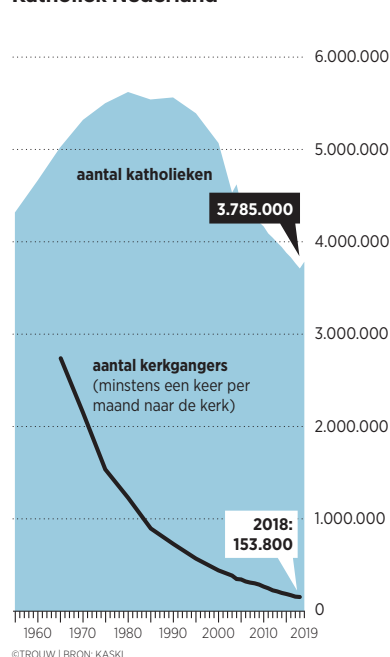
Het vertrek van parochianen na kerksluiting kwam afgelopen jaren veel voor, want er zijn veel kerkgebouwen gesloten en parochies gefuseerd. In 2003 telde de Nederlandse rooms-katholieke kerk 1782 kerkgebouwen en 1525 parochies. In 2019 waren daar nog maar 1352 gebouwen en 640 parochies van over. En die aantallen zullen verder teruglopen.

Kardinaal Eijk, aartsbisschop van het aartsbisdom Utrecht, voorspelde een paar jaar terug dat er in 2028 in zijn bisdom nog tien tot vijftien kerkgebouwen over zullen blijven. Dat zijn er nu nog ruim 250. "In theorie zouden we voor alle actieve gelovigen in Utrecht aan één kerkgebouw genoeg hebben", zegt Joosten. "Maar als we alle kerken zouden sluiten, ben je de helft van je kerk-gangers kwijt."

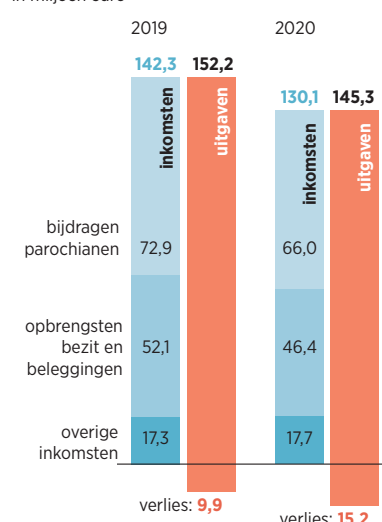
Weinig actieve leden

Op papier mag de rooms-katholieke kerk met zijn 3,7 miljoen leden met

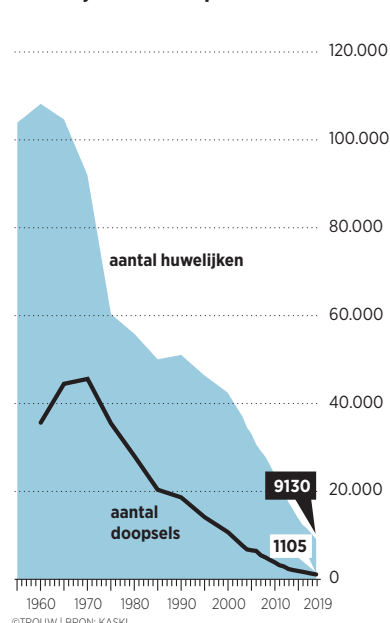
Katholiek Nederland

Inkomsten en uitgaven in miljoen euro

Huwelijken en doopsels

afstand nog steeds het grootste kerkgenootschap van Nederland zijn, maar in de praktijk betekent dat hoge cijfer niet zoveel: slechts een heel klein deel van al die katholieken is actief en meelevend lid.

Het kerkbezoek is de afgelopen decennia ingestort. In 1965 telde Nederland nog iets meer dan vijf miljoen katholieken. Van hen gingen zo'n 2,7 miljoen met regelmaat naar de mis. Daar is nog maar een fractie van over. In 2018 kwamen er nog zo'n 150.000 katholieken met enige regelmaat in de kerk, slechts 4 procent van het totaal. De groep betrokken katholieken is dus sterk geslonken. De voortgaande ontkerkelijking en de vergrijzing zijn daarvan de belangrijkste oorzaken. Een almaar krimpende groep actieve gelovigen moet dus telkens weer de kosten voor het kerkelijk leven bij elkaar zien te krijgen.

"De meeste kerkgangers zijn op hoge leeftijd", zegt socioloog Joris Kregting, onderzoeker bij het Kaski. Dat onderzoeksbureau is onderdeel van de Radboud Universiteit en houdt veel rooms-katholieke statistieken bij. "Als die groep is overleden en er komt weinig nieuwe aanwas, dan zal de situatie in de toekomst alleen nog maar zorgelijker worden."

Kregting wijst op het aantal kerkelijke huwelijken. Dat is volgens hem een goede graadmeter voor toekomstige kerkelijke betrokkenheid. Immers: "Als mensen niet meer trouwen in de kerk, dan is de kans ook klein dat ze hun kinderen er laten dopen." Terwijl in 2019 bijna 22 procent van de Nederlanders als katholiek was geregistreerd, werd slechts 1,8 procent van alle huwelijken in de kerk gesloten. En dat aantal kerkelijke huwelijken daalt per jaar zo'n 10 tot 15 procent.

'Geef waar het kan'

Op de overgebleven groep betrokken katholieken wordt met regelmaat een klemmend beroep gedaan. 'Geef waar het kan', klinkt de oproep van pastoor Frank Lemmens en bestuurslid Theo de Kort op de website van de parochie Peerke Donders in Tilburg. Het is een fusieparochie: zes jaar geleden werden er vier parochies voor samengevoegd. Maar dat heeft de Tilburgse katholieken financieel niet uit de brand kunnen helpen. Integendeel: sinds de fusie zijn de bijdragen van parochianen sterk gedaald. Vorig jaar kwam er 405.000 euro binnen, maar onderaan de streep werd er 185.000 euro verlies gemaakt.

Giften van parochianen leveren de parochies het meeste geld op. Die bijdragen bestaan uit collectegelden, geld dat wordt gedoneerd als mensen een kaarsje branden, en giften

Zondagsmis in de Verrijzeniskerk in Zwartemeer, Drenthe.

Midden en onder: In Noorbeek, Zuid-Limburg, vindt de zondagsmis plaats in de harmonie, omdat in de Sint-Brigadakerk eerder dit jaar een brand woedde.

Hoe is de rooms-katholieke kerk in Nederland georganiseerd?

Nederland telt 640 rooms-katholieke parochies. Elke parochie staat onder leiding van een pastoor, die voorzitter is van het parochiebestuur. Samen beslaan die 640 parochies heel het Nederlandse grondgebied. Elke parochie valt onder een bisdom. Er zijn zeven bisdommen (’s-Hertogenbosch, Breda, Groningen-Leeuwarden, Haarlem-Amsterdam, Roermond, Rotterdam en het aartsbisdom Utrecht). Elk bisdom staat onder leiding van een bisschop (en Utrecht onder leiding van een aartsbisschop). De bisschoppen vormen samen met de hulpbisschoppen de bisschoppenconferentie. De parochies staan een klein deel van hun inkomsten af aan de bisdommen, die op hun beurt een deel van hun inkomsten afstaan aan het Vaticaan. De bisschoppen worden benoemd door de paus, de pastoors door de bisschoppen.

via de Actie Kerkbalans. Die jaarlijkse inzameling is een zeer belangrijke bron van inkomsten. In 2020 brachten parochianen in totaal 66 miljoen euro in het laatje. Een jaar eerder was dat 73 miljoen. Die daling is deels te verklaren door de coronacrisis: doordat er bijna niemand bij de vieringen aanwezig mocht zijn, vielen de opbrengsten uit collectes veel lager uit.

Maar dat is niet de enige oorzaak. De Actie Kerkbalans levert steeds minder op: de opbrengst is telkens zo’n 2 tot 4 procent lager dan een jaar eerder, meldt het Kaski. Daarbij valt op dat maar een klein deel van de katholieken überhaupt een financiële bijdrage doet: zo’n 30 procent van de 3,7 miljoen katholieken. In protestantse kerkgenootschappen is de geefbereidheid een stuk hoger. Neem de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Die telt zo’n 1,7 miljoen leden, 2 miljoen minder dan de katholieke kerk. Maar de Kerkbalans-opbrengst van de PKN is meer dan drie keer zo hoog.

Eigen vermogen

De combinatie van hoge kosten en dalende opbrengsten zorgt ervoor dat veel parochies afhankelijk zijn van vermogen om hun begroting sluitend te krijgen. Opbrengsten uit bezittingen en beleggingen zijn voor de parochies namelijk de tweede grote inkomstenbron. In 2020: 46 miljoen euro, een jaar eerder: 53 miljoen.

Die inkomsten uit bezittingen gaan bijvoorbeeld om het verpachten van landbouwgrond aan boeren, inkomsten uit het beheer van begraafplaatsen en verhuur van kerkgebouwen voor bijvoorbeeld concerten. Dat laatste zorgde vorig jaar vanwege de coronacrisis voor veel minder inkomsten. Een paar parochies verdienen aan telefoonmasten die op hun kerktorens zijn geplaatst. Een telecomprovider telt daar jaarlijks al snel enkele duizenden euro’s voor neer.

De parochies met vermogen hebben meestal een deel daarvan belegd. Maar hoeveel vermogen er precies is en hoe dat over de parochies is verdeeld, is niet bekend. De parochies zijn ANBI-instellingen (waardoor giften aftrekbaar zijn van de inkomstenbelasting) en dat verplicht ze tot het publiceren van een beknopte versie van hun financiële ba-

lans. Ze hoeven niet te vertellen over hoeveel vermogen ze beschikken. Bij dat vermogen wordt overigens de waarde van kerkgebouwen niet meegerekend; die staan altijd voor nul euro op de balans. Maar dat er vermogen is, is duidelijk. En dat daar massaal op wordt ingeteerd ook. Al in 2017 lieten de bisdommen aan de parochies weten dat ze zich daar flink zorgen over maakten. Want als de begrotingen alleen maar sluitend te maken zijn door op het vermogen in te teren, is er feitelijk sprake van een sterfhuiskonstructie: op enig moment is het geld op.

Elk dubbeltje omdraaien

De Sint-Martinusparochie in Utrecht is een van de weinige parochies die wel iets willen zeggen over het vermogen: ze beschikt over 12,8 miljoen euro. Het overgrote deel daarvan zit in aandelen en obligaties. Dat loopt via de vermogensbeheerder van het aartsbisdom Utrecht. “Van het bisdom moeten we beleggen alsof we vlak voor ons pensioen staan: zo veilig mogelijk met een zo vast mogelijk rendement”, vertelt parochiesecretaris Joosten. “Daar staan wij achter, want onze opdracht is om de parochie door te geven aan toekomstige generaties en dan kunnen we geen grote financiële risico’s nemen.”

Maar het fonds heeft daardoor ook een nadeel: een laag rendement. “Met het huidige rendement blijven we verlieslijdend, waardoor we elk jaar ons vermogen verder moeten opeten.” En zo lang de parochie rode cijfers heeft, moeten ze elk dubbeltje omdraaien. “We zouden bijvoorbeeld graag een extra parochiepriester hebben. Maar nu kunnen we er maar één betalen. En die moet in zijn eentje tien kerken bedienen.”

Dat is inmiddels geen uitzondering meer: op veel plekken in het land zijn parochies gefuseerd, waardoor pastoors vaak veel kerken onder hun hoede hebben. Met als gevolg dat de contacten tussen pastoors en gelovigen steeds schaarser worden, en de betrokkenheid van gelovigen nog verder afneemt. En daarmee de bereidheid om financieel bij te dragen. Enzovoorts, enzovoorts. Het is een negatieve spiraal die niet tot stilstand lijkt te brengen. Waarbij moet worden opgemerkt dat er ook uitzonderingen zijn. Er zijn vitale parochies, en er zijn zelfs parochies die groeien. Vaak is dat in steden, en vrijwel altijd wordt die groei veroorzaakt door gelovige migranten.

Wat de oplossing is voor de financiële problemen weet ook Frans Joosten van de Sint-Martinusparochie niet. “Het is een constante afweging tussen het wel of niet sluiten van kerken. We kunnen ervoor zorgen dat de financiën op orde zijn. Maar als er dan geen gebouwen en daardoor geen gelovigen meer over zijn, betekent dat niets. Gewoon maar doorgaan met hoge onderhouds- en stookkosten en straks nog anderhalve man en een paardenkop in de kerk totdat het geld op is, dat kan natuurlijk niet. De oplossing is zorgen voor aanwas van nieuwe parochianen die ook financieel gaan bijdragen. Dat is de uitdaging én onze opdracht.”

column Marli Huijer

Waarom de scholen open moeten blijven

W eer krijgen leerlingen en studenten het zwaar voor de kiezen. Hoewel de demissionaire minister van onderwijs, Arie Slob, enkele weken terug nog stelde dat het onderwijs rond kerst open zou blijven, zijn alle scholen en universiteiten vanaf deze week dicht. Het ziet er niet naar uit dat dit na de kerstvakantie anders zal zijn. De waarde van onderwijs blijkt weerloos naast de waarde van volksgezondheid en economie. De lobby tegen de schoolsluiting legt het af tegen de lobby's vanuit de ziekenhuizen, horeca of Schiphol.

Toch zijn ze er wel, lobbyisten tegen de schoolsluiting. Het OMT-onderwijs bijvoorbeeld, een onafhankelijke groep academici die op basis van wetenschappelijk onderzoek adviezen aan het onderwijs geeft. Eind november waarschuwde hun groep in een ingezonden brief in *de Volkskrant* dat een derde periode van schoolsluiting desastreuze gevolgen heeft voor kinderen en jongeren. De eerste en vooral tweede schoolsluiting gaven al forse leerachterstanden, die ook nog eens sociaal ongelijk verdeeld zijn onder de bevolking. Daarnaast zijn jongeren op sociaal-emotioneel gebied flink geraakt. Velen kampen met angst, depressies en verlies aan motivatie en ze missen het sociale contact. Een derde periode zal onomkeerbare gevolgen hebben voor deze generatie.

Digitaal onderwijs kan dat niet verhelpen. De waarde van fysiek onderwijs is dat het kinderen en jongeren een vrije ruimte en tijd aanreikt. Een klas biedt kinderen een aantal uur per dag een eigen wereld tussen hun thuis en de samenleving. Kinderen, jongeren en jongvolwassenen uit verschillende gezinnen en milieus komen in die tussenwereld in contact met vormen van weten die ze van huis uit niet kennen en op straat niet ervaren. Zo'n aanraking met het vreemde of onbekende

Kinderen raken gemotiveerd te leren, zodra ze zichzelf, elkaar en de wereld niet meer begrijpen

zet een leerproces in gang dat leerlingen uitdaagt kritisch naar zichzelf, de eigen context en de samenleving te kijken.

“Dat kan niet”, zei juf Van 't Veer toen ik als achtjarige in de klas vertelde dat ik een mier op het strand had gezien. “Mieren komen niet op het strand.” Het conflict tussen mijn waarneming

en de waarheid van de juf was verwarrend. Hoe kon wat ik met eigen ogen had gezien niet waar zijn? Ik legde de vraag voor aan mijn vader, maar die wist niets van mieren. Met een klasgenootje las ik een boek over mieren, maar of ze op het strand voorkwamen, stond er niet in. Wat was dat onbevredigend, maar het prikkelde wel onze leergierigheid. Nu wilden we meer ontdekken!

School en universiteit trekken nieuwe generaties uit hun sociale bubbel en confronteren hen met kennis en perspectieven voorbij de eigen ervaringen en kennis. De frictie die dat oplevert, is de bron van leergierigheid. Kinderen raken gemotiveerd om te leren, zodra ze zichzelf, elkaar en de wereld niet meer helemaal begrijpen.

Door de klassen voor de derde keer leeg te laten staan missen kinderen en jongeren opnieuw die ervaring van frictie. Waardoor opnieuw de prikkel om samen te leren en kennis te interpreteren wegvalt. Dat is des te pijnlijker, omdat ze zo niet geïnteresseerd raken in zaken die de eigen sfeer te boven gaan. Juist dat is de beste voorbereiding op het burgerschap in een democratie, schreef de Amerikaanse filosoof en onderwijservormer John Dewey al een eeuw geleden.

Hoe goedwillend ouders en digitale docenten ook zijn, een wereld tussen thuis en samenleving hebben ze niet te bieden. Daarvoor moeten kinderen en jongeren echt naar school. En gauw!

Marli Huijer

De staat van katholiek Nederland

Een op de vier katholieke priesters in ons land komt uit het buitenland. Dat aantal neemt de komende jaren alleen maar toe, want ook de studenten van de Nederlandse priesteropleidingen komen steeds vaker van verre.

De buitenlandse priesters komen het geloof terugbrengen

tekst **Stijn Fens en Maaike van Houten**
foto **Otto Snoek**

T oen de Indiase priester Titus Amalray Santhanam zes jaar geleden door zijn bisschop gevraagd werd of hij er wat voor voelde om in Nederland het evangelie te gaan verkondigen, wist hij vrijwel niets over ons land, alleen dat er werd gehockeyd en gevoetbald. Koning Willem-Alexander kende hij niet, maar Arjen Robben wel.

Over de kerk in Nederland wist Titus ook maar weinig voordat hij hiernaartoe kwam. Nu is hij pastoor van maar liefst acht geloofsgemeenschappen tussen Maas en Waal, een klein stukje Gelderland dat bij het bisdom 's Hertogenbosch hoort. “In India wordt het geloof doorgegeven in de gezinnen. Hier moeten wij dat doen. We steken onze hand uit, maar krijgen vaak geen antwoord.”

Titus vertelt zijn verhaal in de pastorie van Schijndel, waar Joe Michael pastoor is. Ook hij komt uit India en serveert thee met koekjes. “Ik ben hier al sinds 2009”, vertelt Michael. “Nooit heb ik gehoord dat de mensen in plaats van mij een Nederlandse priester wilden. Wel maakte ik mee dat kinderen een beetje bang van mij werden. Van mijn huidskleur of zo. Ze waren gewend dat een priester wit was.”

Buitenlandse priesters en de Nederlandse gelovigen moeten dus aan elkaar wennen. Parochianen hebben soms moeite met het gebrekkige Nederlands van de priesters, die op hun beurt weer moeten wennen aan de mores in hun geloofsgemeenschap. Pastoor Joe: “Alles gaat hier op afspraak. Vergadering? Is goed. Dinsdag van half drie tot half vier. En geen minuut langer. In India loop je gewoon bij de mensen binnen.”

Inmiddels komt een kwart van de actieve zielzorgers in de Nederlandse parochies uit het buitenland. Ze komen overal vandaan: uit Spanje, Italië, Polen, Colombia en opvallend vaak uit India. Daar hebben ze namelijk een overschot aan priesters. Gingen in de vorige eeuw duizenden Nederlandse missionarissen over zee het evangelie verkondigen, inmiddels zijn de rollen omgekeerd en brengen tientallen buitenlandse priesters als een soort omgekeerde missionarissen het geloof dat ze ooit van ons kregen hier aan de man. Maar, zegt pastoor Joe graag: “Katholiek is katholiek, of je nou in India woont of in Nederland. De harten van de mensen zijn overal hetzelfde.”

Importeren

Er zijn bisdommen die een overeenkomst sluiten met een congregatie of orde om zo buitenlandse priesters te ‘importeren’. De Poolse priester Józef Okonek (48), nu werkzaam in de parochie Maria, Hertogin van Drenthe, had zijn opleiding aan een seminarie in het Poolse Poznan en zijn wijding al achter de rug toen hij in 2008 naar Nederland verhuisde.

In eerste instantie kwam hij hier om de Poolse gemeenschap te dienen, maar hij kreeg er op verzoek van bisschop Gerard de Korte in Den Bosch al gauw een parochie bij. Sinds 2010 in Hogeveen en omstreken en vanaf 2018 is hij pastoor in Zwartemeer, Klazienaveen, Emmer- en Barger-Compascuum.

Voor de parochielocatie in Zwartemeer was het de eerste keer dat ze een buitenlandse priester kreeg, en het toeval wilde dat vlak na hem nog een Poolse priester naar de parochie kwam. De parochianen hadden daar geen invloed op en dat hebben ze nergens: de bisdommen bepalen wie waar komt te werken, dit Poolse tweetal werd naar Drenthe gezonden.

Okonek heeft zijn contacten met zijn landgenoten gehouden. Op zondag reist hij afwisselend naar Groningen, het Friese Sint Nicolaasga en Ens in de Noordoostpolder, om daar

Nooit heb ik gehoord dat de mensen in plaats van mij een Nederlandse priester wilden

Titus Amalray Santhanam

Pastoor Titus (links) en pastoor Joe eten een oliebol in Schijndel. Ze komen allebei uit India.

de mis voor de Poolse gemeenschappen te verzorgen. De parochianen in Zwartemeer hebben weinig contact met hem op zondag, na de viering is hij snel weg, hij moet op tijd in Groningen zijn. Hun priester heeft het druk, zeggen ze na de ochtendmis een beetje gelaten.

Het bisdom Roermond leidt zijn buitenlandse priesters zelf op. “Wij hebben op dit moment dertig priesterstudenten. Daarvan komen er twee uit Nederland. Maar ik moet zeggen dat die Nederlandse studenten inmiddels goed gewend zijn aan het leven hier met buitenlanders om zich heen”, zegt Lambert Hendriks, rector van het Grootseminarie Rolduc, de priesteropleiding van het bisdom Roermond die gevestigd is in een monumentale voormalige abdij.

Op verzoek geeft Hendriks een rondleiding door het seminarie. We lopen langs een fotowand met daarop de klassenfoto’s door de jaren heen. “Kijk, dat ben ik”, zegt hij en wijst op een jongere versie van zichzelf uit 1998. Terwijl de jaren opklimmen, zie je op de enigszins statige foto’s het aantal buitenlandse studenten toenemen en het aantal Nederlandse studenten afnemen. “Waarom wij buitenlandse priesters opleiden? Er zijn simpelweg te weinig Limburgse jongens die priester willen worden. Dat zal nog wel een tijd zo blijven. En we zijn nu eenmaal een sacramenten-kerk en voor sacramenten heb je priesters nodig. We hebben hier studenten met zo’n veertien nationaliteiten. Waar ze ook vandaan komen, we leiden ze op tot Limburgse priesters.”

Uitgeleend

De vorige bisschop van Roermond, Frans Wiertz, vroeg aan een aantal Indiase bisschoppen of priesterkandidaten uit hun bisdom niet een tijdje in Limburg zouden kunnen komen werken. “Wij zouden dan hun opleiding betalen. En zo is het gegaan. De studenten worden in India gewijd voor hun eigen bisdom en aan ons uitgeleend.”

Daarnaast telt het bisdom Roermond ook een aantal studenten van

Niet uit Nederland

Nederland telt 558 priesters met een benoeming in een parochie. Daarvan komen er 140 uit het buitenland. Dat is één op de vier.

Koploper is het bisdom Haarlem-Amsterdam met 36 zielzorgers uit het buitenland op een totaal van 85 actieve priesters (42 procent). In het bisdom Roermond komen van de 165 actieve priesters er 37 uit het buitenland (22 procent).

Het kan niet anders of dit aantal stijgt komende jaren aanmerkelijk, want van de priesterstudenten in Limburg komt het overgrote deel niet uit eigen bisdom. Van de dertig mannen die een opleiding tot priester volgen aan het Grootseminarie Rolduc komen er twee uit Nederland.

Met Haarlem-Amsterdam (16 seminaristen, van wie 11 uit het buitenland) zorgt het bisdom Roermond ervoor dat ruim de helft van priesterstudenten uit het buitenland komt: 39 op 59 studenten in het totaal.

De overige bisdommen hebben alleen priesterstudenten uit Nederland. Bisdom Breda heeft geen priesterstudenten.

de Neocatechumenale weg, een in Nederlandse ogen nogal behoudende beweging in de katholieke kerk. Die komen vooral uit Spanje en Zuid-Amerika. “Zodra buitenlandse studenten hier komen, beginnen ze gelijk met een taalcursus. De voertaal op het seminarie is Nederlands. Als ze in een parochie gaan stage lopen, spreken ze onze taal vaak al redelijk. Dat geeft deze studenten een groot voordeel op reeds gewijde priesters die hierheen komen en eigenlijk meteen al op achterstand staan”, aldus Hendriks.

Goed, lekker, mooi

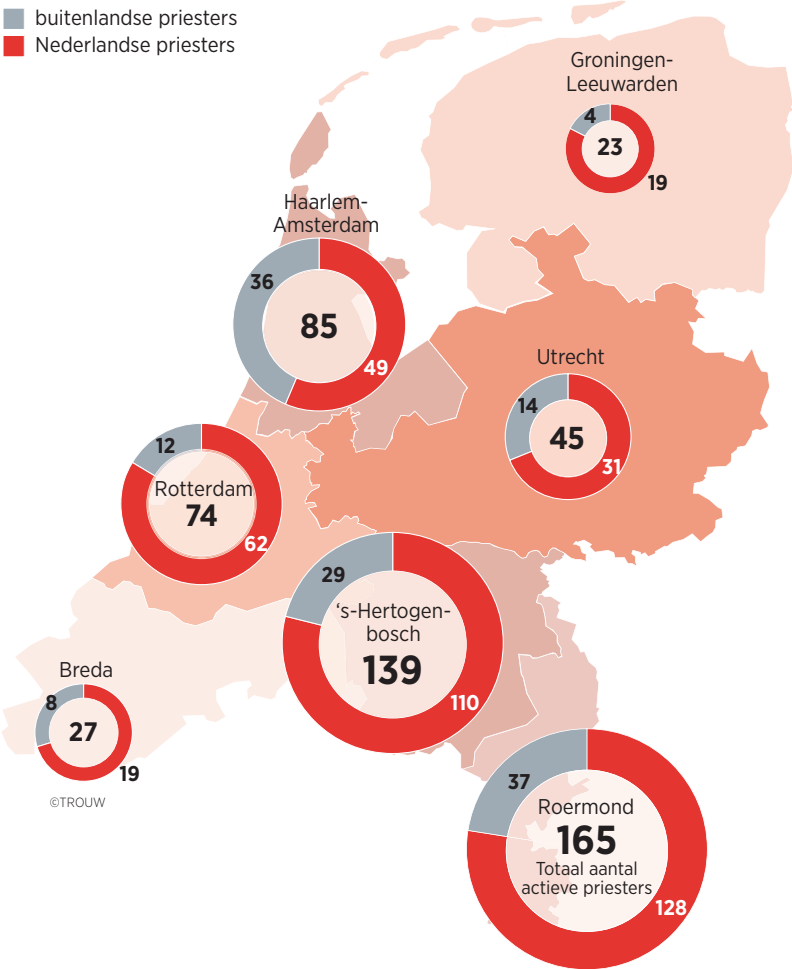
Ook pastoor Joe had lange tijd moeite met het Nederlands. “Ik kende aanvankelijk maar vier woorden: goed, lekker, mooi en ja. Ik was hier nog maar drie maanden pastoor en toen vertelde een vrouw aan mij dat haar man nog niet zo lang geleden was overleden en dat ze eraan moest wennen dat hij er niet meer was. Ik zei alleen maar: ‘Mooi!’ Dat was niet zo handig.” Inmiddels spreekt pastoor Joe vloeiend Nederlands en ook zijn collega Titus maakt vorderingen. “Ik heb de taal echt in het pastoraat geleerd. Via huisbezoek. En ik leer nog steeds. Als ik twijfel over een woord, vraag ik het gewoon aan de mensen, ook in de mis.”

Volgens kerkhistoricus Paul van Geest is niet alleen de taal een probleem. “De Nederlandse katholieken ontwikkelden in de zeventiger jaren van de vorige eeuw wel heel voortvarend hun eigen liturgische liederen en gezangen, die minder goed aansluiten bij wat er in de Romeinse eucharistische gebeden wordt herinnerd: het leven, lijden en het offer van Christus. Dan komt er een priester die goed gevormd is en die de officieel goedgekeurde teksten als uitgangspunt neemt in de mis. Dat levert spanning op. Als dan ook de preek slecht te verstaan is, krijg je wrijvingen. Al zie ik het ook vaak goed gaan. Maar sommige problemen zie je ook bij jonge Nederlandse priesters. Die zijn vaak ook traditioneel in de leer.”

Om de kennismaking met de

Aantal priesters per bisdom

■ buitenlandse priesters
■ Nederlandse priesters

Nederlandse cultuur te vergemakkelijken, organiseert het bisdom 's Hertogenbosch een heuse inburgeringscursus voor buitenlandse priesters. Pastoor Joe coördineert die cursus. “Ikzelf heb ook moeten wennen aan jullie land. Homoseksualiteit bijvoorbeeld vond ik aanvankelijk een moeilijk onderwerp. Maar langzaam werd dat minder. Ik ben gewoon een Brabander geworden. Als een homopaar mij om de zegen vraagt, zou ik dat zeker doen. Inzegenen is iets anders. Maar een zegen geven kan altijd.” Pastoor Titus knikt: “Ik zou hetzelfde doen”.

Pastoor Joe wil niet meer uit Ne-

derland weg, hij heeft zich zelfs laten naturaliseren. Ook pastoor Titus wil graag in ons land blijven. “Elke week videobel ik met India.”

Als het interview erop zit, gaan de twee Indiase priesters samen koken. Iets met kip. Daarna gaan ze voetbal kijken. Nederland speelt die avond tegen Noorwegen en kan zich kwalificeren voor het WK. Pastoor Titus. “We moeten wel winnen, hè!”

Zie ook het dossier over de staat van katholiek Nederland: trouw.nl/destaatvankatholieknederland

Katholieken willen dat hun kerk verandert en met de tijd meegaat

Geloof • Nederlandse katholieken zijn veel progressiever dan hun bisschoppen. Dat is geen reden om de kerk te verlaten, maar trots zijn ze vaak niet op hun kerk.

Maaïke van Houten en Stijn Fens
redactie religie&filosofie

Tussen katholieken en de leiding van hun kerk gaapt een diepe kloof. In tegenstelling tot wat de kerk voorschrijft, is driekwart van de actieve katholieken voorstander van vrouwen in het priesterambt en vóór het kerkelijk homohuwelijk. Euthanasie wordt onder gelovigen breed geaccepteerd en meer dan de helft wil af van het verbod op abortus.

Slechts 14 procent van de katholieken is van mening dat de kerkelijke leiding met haar tijd meegaat, zo blijkt uit onderzoek van onderzoeksbureau I&O Research in opdracht van *Trouw*. Er hebben een kleine 900 mensen meegedaan die zichzelf als katholiek beschouwen (de actief katholieken) en circa 1000 voormalig katholieken.

“Er klinkt naar de leiding een roep om verandering: ga met de tijd mee, zorg dat de kerk ertoe blijft doen”, zegt I&O-onderzoeker Charlotte van Miltenburg. Tegelijk tekent ze aan dat de groep die het eens noch oneens is met een aantal stellingen vrij groot is. Ze ziet dat ook bij andere vragen. Dat duidt op gelatenheid, zegt Van Miltenburg. “Het is dus nog maar de vraag of er echt een omslag komt.”

De katholieke kerk in Nederland krimpt, maar is met bijna 3,8 miljoen ingeschreven leden nog steeds veruit de grootste. In 2018, dus nog voor corona, was het aantal mensen dat regelmatig naar de mis ging geslonken tot 153.000 per zondag.

Actieve katholieken zijn bijna net zo progressief als de mensen die hebben afgehaakt, zo blijkt uit dit onderzoek. Ze nemen liberale standpunten in over kerkelijke kwesties. Zo is 65 procent van de actieve katholieken vóór hulp bij voltooid leven, een thema dat maatschappelijk veel discussie oproept.

Jonge katholieken van onder de 34 jaar zijn over het celibaat iets conservatiever dan de 65-plussers. Ook geloven ze vaker dan de oudere generatie in de hel. Bij de groep tussen 35 en 49 jaar lijkt de steun voor

In het kort

Onder katholieken klinkt een roep om verandering

Driekwart is voorstander van vrouwen in het priesterambt en het kerkelijk homohuwelijk

Slechts 14 procent vindt dat de kerk met de tijd meegaat

De staat van katholiek Nederland

Het rapport ‘Katholicisme in Nederland’ is onderdeel van het onderzoek van *Trouw* naar de staat van katholiek Nederland. I&O Research heeft de vragenlijst opgesteld samen met de redactie van *Trouw*. De enquête is eind vorig jaar uitgezet in het I&O Research Panel. **894 mensen die zich als katholiek beschouwen hebben gereageerd** (actief katholieken genoemd), **net als 1029 mensen die katholiek zijn opgevoed maar hebben afgehaakt**, de voormalig katholieken. De groep actieve katholieken is volgens I&O Research qua geslacht, leeftijd en opleiding representatief voor de katholieken in Nederland.

de katholieke leer het grootst, maar ook daar staat niet meer dan een derde achter de conservatieve lijn.

Voor de actieve gelovigen is de kloof over opvattingen met de top nauwelijks een overweging om de kerk te verlaten: slechts 8 procent denkt er weleens over afscheid te nemen. “Dat is de enige troost”, zegt onderzoeker Van Miltenburg. Als verklaring wijst ze op de redenen waarom katholieken naar de kerk gaan: niet om bevestigd te worden in hun opvattingen, maar om hun geloof te belijden, de traditie voort te zetten, voor het gemeenschapsgevoel.

Gevraagd naar hun motieven om de kerk te verlaten, noemt gemiddeld zo’n kwart van de voormalige katholieken een of meerdere conservatieve standpunten van de kerkelijke leiding. Het seksueel misbruik is eveneens voor een kwart reden de kerk vaarwel te zeggen. Maar de hoofdrede om afscheid te nemen, is dat mensen niet meer geloofden.

Onder de betrokken katholieken zijn er grote zorgen over hoe het verder moet. Twee derde is bezorgd over de toekomst van de kerk, een kwart verwacht zelfs dat die over 25 jaar geen rol van betekenis meer speelt. Minder dan de helft van de actieve katholieken (38 procent) is trots op de kerk, een op de zeven heeft er geen vertrouwen in. “Katholieken willen wel veranderen, maar de bevoegdheid met het eigen geloof lijkt matig”, concludeert onderzoeker Van Miltenburg.

Bijna 30 procent van de actieve katholieken zou in actie komen als het kerkgebouw dreigt te worden gesloten – de rest doet dat niet, of heeft daar geen uitgesproken mening over. Vooral ouderen schenken grote bedragen aan de kerk. Zowel actieve als voormalige katholieken blijven financieel bijdragen, niettemin noemen de onderzoekers het zorgelijk dat een noemenswaardige groep de donaties terugschreeft.

de Verdieping 2|5

De kerk wilde niet moderniseren, de doorsnee katholiek wel

Ons publiek trapt geen bushokjes in

Cultuursector is nog helemaal niet blij met versoepelingen, profvoetbal ook niet vandaag 6|7

Getrouwd in Kamp Westerbork

Vandaag Holocaust Memorial Day
vandaag 4|5
de Verdieping 6|7

Aanpassing abortuswet lijkt op komst

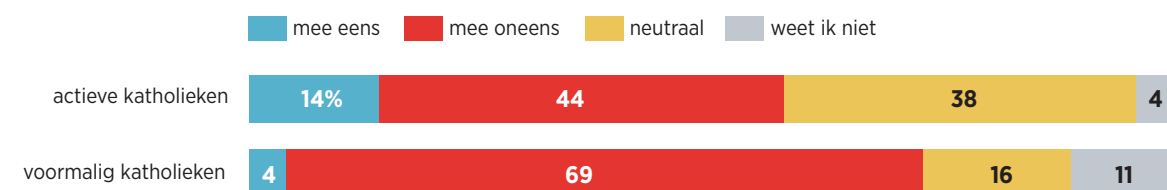
Medisch-ethisch debat in beweging
vandaag 3

Bedwelmende mix van feit en fictie in het oude LA

Vijf sterren voor film *Licorice Pizza*
de Verdieping 12

Stelling: ‘De leiding van de kerk gaat met haar tijd mee’

Katholieke kerk [onderzoek](#)

Uit een onderzoek van I&O Research in opdracht van *Trouw* blijkt dat de bisschoppen van ons land en hun gelovigen over vrijwel alle heikele thema's van mening verschillen. Hoe ziet de gemiddelde Nederlandse katholieke er eigenlijk uit?

De kerk wilde niet moderniseren, de doorsnee katholieke wel

tekst **Stijn Fens**
illustratie **Suzan Hijink**

Maak kennis met ons fictieve katholieke echtpaar. Ja, we hebben hen verzonnen, maar we denken dat we het stel dankzij het I&O-onderzoek goed kennen.

Het gaat om Gerard en Janny, hun achternaam doet hier eigenlijk niet ter zake. Van belang zijn wel hun voornamen, of liever gezegd hun doopnamen. Ze kregen er allebei ooit vier toen ze in 1947 werden geboren. Gerard heet eigenlijk Gerardus Antonius Franciscus Maria. In het paspoort van Janny staan als voornamen: Johanna Maria Lutgardis Petronella vermeld. In al die namen zitten vermeldingen (de vader van Gerard heet Frans) en heiligen van wie bijna niemand nu meer heeft gehoord.

Je zou kunnen zeggen dat al die prachtige doopnamen de overblijfselen zijn van een tijd waarin de katholieken in ons land nog één waren en de kerk onaantastbaar leek. Alles was katholiek in de beleving van de roomsen. Elke dag, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat werd het geloof gevierd.

Natuurlijk in de kerk, waar op zondag vaak vier of vijf missen waren en dan 's avonds nog het lof, een gebedsdienst waarbij het Allerheiligste sacrament, de hostie, werd vereerd. Maar ook thuis was je 24 uur per dag katholiek. Katholieken hadden hun eigen kalender, maart was Jozefmaand, mei Mariamaand. Om met Frans Wiertz, de vorige bisschop van Roermond te spreken: "De kerk was als een koepel. Een heldere koepel, waaronder zich het geloofsleven af-

Over de inhoud van het geloof werd zelfs niet gediscussieerd met mijnheer pastoor

Uiteindelijk veranderde langzaam maar zeker alles in de Nederlandse katholieke kerk

speelde. Alles was min of meer besloten."

Over de inhoud van het geloof werd niet openlijk gediscussieerd. Ook niet met mijnheer pastoor. Je haalde het niet in je hoofd hem tegen te spreken. Bisschoppen waren ver boven de gelovigen verheven. Om over de paus in Rome maar te zwijgen. Als hij via de radio de zegen uitsprak, knielde je bij het toestel. De eerbied voor het kerkelijk gezag was groot en de gelovigen stonden gehoorzaam om de bisschoppen heen. Samen streden ze in Nederland voor de katholieke zaak.

Barsten in de koepel

Uiteindelijk kwamen er barsten in de koepel en veranderde langzaam maar zeker alles. Gingen er in 1965, toen Gerard zijn eindexamen HBS haalde, nog elk weekend 2,7 miljoen katholieken naar de kerk. In 2018, toen het vijfde kleinkind van Gerard en Janny werd geboren, waren er daar nog maar 153.000 van over. Twee van hen waren Gerard en Janny.

Zij zijn in de kerk gebleven, terwijl veel vrienden al lang geleden zijn afgehaakt. Het katholieke geloof beheerst niet meer hun hele leven en op de grote vragen van het leven als euthanasie en wat wel en niet mag in de slaapkamer, hebben ze hun eigen antwoorden. Daar hebben paus en bisschoppen niets meer over te zeggen. 'Wat weten al die ongetrouwde mannen er nu van?', denkt Janny dan.

Nog steeds gaan Janny en Gerard elke zondag naar de kerk bij hen in het dorp, al keken ze tijdens de eerste lockdown ook weleens naar de livestream. Als ze geluk hebben is de pastoor er, maar die moet ook nog de andere tien geloofsgemeenschappen, die ook deel uitmaken van de parochie, bedienen. Sinds kort is er een kapelaan uit India. Dat scheelt. Gerard is wel zo eerlijk om toe te geven dat hij het jammer vindt dat er

geen Nederlandse jongens meer priester willen worden, maar hij is al blij dat er iemand voor hen de mis komt doen.

Conservatieve priesters

De taal is wel een probleem. Soms is de Indiase kapelaan niet goed te verstaan en lijkt hij moeite te hebben om goed in het Nederlands uit te drukken wat hij bedoelt. Maar, zegt Gerard: “Hij doet zijn stinkende best.”

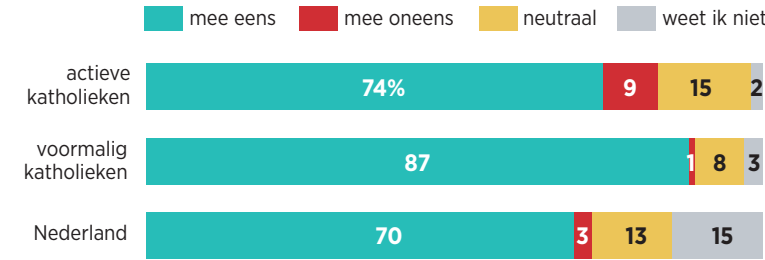
Soms hoort Gerard uit andere parochies over buitenlandse priesters of jonge Nederlandse priesters die best conservatief zijn en de eucharistie weer precies volgens de officiële regels vieren. De liederen van Huub Oosterhuis worden in dat soort parochies steeds minder gezongen. Die zijn niet langer ‘goedgekeurd’. Van dat soort verboden hebben Janny en Gerard geen last. Laatst hebben ze nog met de hele kerk *Zo maar een dak boven wat hoofden* gezongen. Dat lied is niet kapot te krijgen.

Vorige week was er een oecumenische viering in het dorp. Dat is een jaarlijkse traditie. De viering is afwisselend in hun kerk en in die van de PKN. Vroeger nam je dan als katholiek deel aan het avondmaal en de protestanten mochten op hun beurt te communie. Maar dat laatste mag niet meer van de bisschop. Dus is de oecumenische viering al een tijdje een gebedsdienst. Dat voorkomt een hoop gedoe. Maar jammer is het wel. Veel parochianen zien het probleem niet van deelnemen aan elkaars avondmaal.

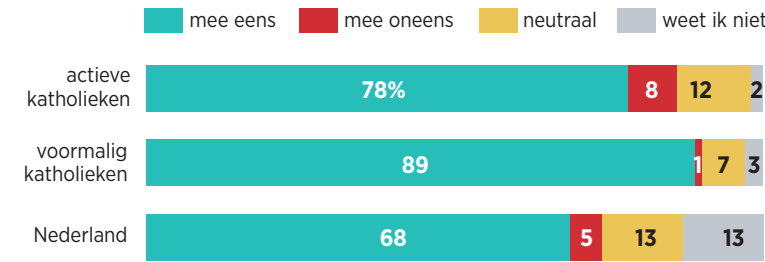
Eeuwigdurend vuur

Samen koffiedrinken mag wel. Janny kwam eens in gesprek met een lid van de PKN-gemeente. Die kon zo goed vertellen wat ze geloofde. Janny vindt over haar geloof praten juist lastig. Natuurlijk gelooft ze in God, maar meer als een kracht die het goede in het leven vertegenwoordigt. Of zoiets. Van die oude grijze God met een baard die hoog in de hemel woont, heeft ze al lang afscheid genomen. Gerard niet helemaal, maar die is ook traditioneler.

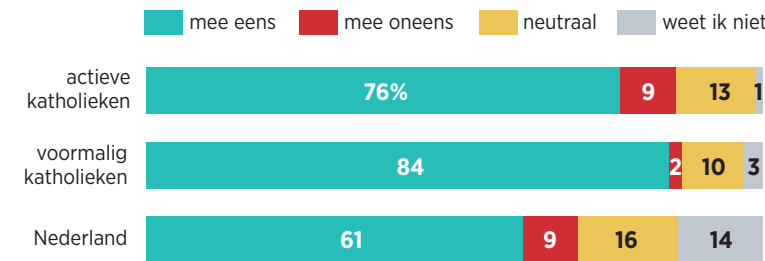
Stelling: ‘Priesters moeten kunnen trouwen’

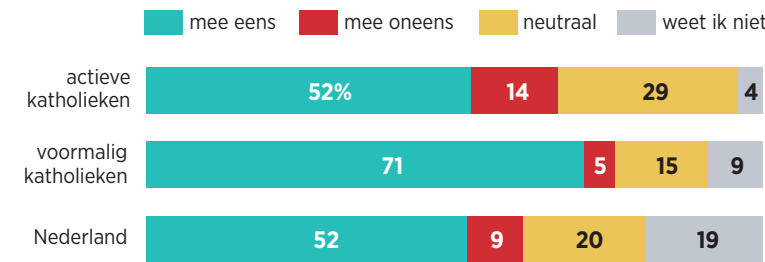
Stelling: ‘Vrouwen moeten priester kunnen worden’

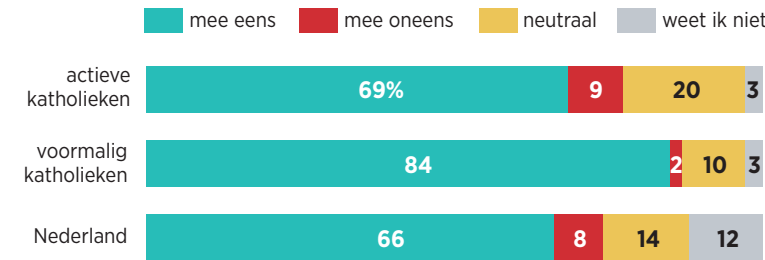
Stelling: ‘De katholieke kerk moet toestaan dat relaties van homoparen worden gezegend’

Stelling: ‘De katholieke kerk moet een progressiever standpunt innemen over abortus’

Stelling: ‘De katholieke kerk moet euthanasie niet afwijzen, maar accepteren’

Respondenten: 894 actieve katholieken, 1029 voormalig katholieken en 1154 Nederlanders.
©TROUW | BRON: I&O RESEARCH, KATHOLICISME IN NEDERLAND (2022)

In de hel gelooft ons katholieke echtpaar niet. Dat geldt ook voor het overgrote deel van de actieve katholieken in ons land, zo blijkt uit het onderzoek van I&O Research. Maar 15 procent van hen denkt dat er een plek is waar je naartoe gaat als je in doodzonde sterft en geen berouw hebt getoond en waar het eeuwigdurende vuur brandt. In de hemel willen de Nederlandse katholieken nog wel geloven. Een ruime meerderheid (55 procent). Opvallend daarbij is dat dit percentage afneemt naarmate men ouder wordt. Het geloof in het hiernamaals is het grootst bij de jongere katholieken.

Lees verder op pagina 4 >>

Vervolg van pagina 3 >>

Dat zien Janny en Gerard ook bij hun kleinzoon Yuri (18). Van alle kleinkinderen is hij de enige die weleens naar de kerk gaat. “Ik denk echt dat ik later oma Truus ga terugzien in de hemel”, zei hij een keer tijdens een gezamenlijk etentje. “Dat zou mooi zijn Yuri, maar ik moet het nog maar zien of er na mijn dood nog wat is”, had Gerard geantwoord. Het was hem opgevallen dat zijn oudste kleinzoon in sommige opzichten wat traditioneler geloofde dan hijzelf.

Een groot deel van de actieve katholieken, onder wie Janny en Gerard, vinden dat de kerk progressievere standpunten zou mogen innemen over huwelijk en relaties, abortus, euthanasie en de rol van de vrouw. Zie hier de gapende kloof tussen gelovigen en kerkleiding. Die kloof is zo groot dat het de vraag is of beiden elkaar nog wel kunnen verstaan.

Zo vindt 78 procent van de actieve katholieken in tegenstelling tot de kerkleiding, dat vrouwen ook priester moeten kunnen worden en 76 procent dat de relaties van homo's moeten kunnen worden gezegend. Ook dat mag niet in de Nederlandse rooms-katholieke kerk. Met abortus hebben de katholieken meer moeite.

Een soort van bevrijding

Janny weet nog goed hoe op de middelbare school de katholieke huwelijksmoraal er stevig werd ingehamerd. Daar leerde ze voor het eerst wat wel en wat niet mocht, wat wel zedig was en wat niet. Maar toen ze van school kwam, in 1966, leek het wel of alles was gaan schuiven. Dat merkte ze ook toen ze Gerard tegenkwam en ze zelf gingen beslissen over wat ze deden in bed. Daar had die kerk niets meer mee te maken. De paus kon van alles opschrijven in een encycliek, maar meer dan een goed bedoeld advies was het niet meer. Je zou het een soort van bevrijding kunnen noemen.

Even leek het of er een andere kerk zou komen, waarin priesters gewoon getrouwd waren en vrouwen een gelijkwaardige rol kregen. Zover is het nog steeds niet, maar de grote woede hierover is weggeëbd. Het is wat het is. “De kerk is gewoon niet met haar tijd meegegaan, wij wel”, zegt Gerard soms.

Mocht een van hen ongeneeslijk ziek worden en het gaat niet meer, dan wijzen ze – anders dan hun kerk – euthanasie niet af. Als God jou het leven gegeven heeft, dan mag je het toch ook teruggeven? En de dokter vragen daarbij te helpen? Ook als je niet ondraaglijk lijdt.

Gemiddelde Nederlanders

Gerard en Janny zijn gemiddelde katholieken, maar als je kijkt hoe ze in het leven staan, zijn ze in veel opzichten eigenlijk gemiddelde Nederlanders. Het geloof neemt nog altijd een belangrijke plaats in hun leven in. Op zondag gaan ze dus in principe nog altijd naar de kerk, zeker als Janny in het koor moet zingen en Gerard koffie moet schenken. Maar als vrienden op zondagochtend met hen willen gaan fietsen, dan laten ze dat soms voorgaan. Niemand die hen er meer op aanspreekt.

De toekomst van wat altijd hun kerk zal blijven, zien ze somber in. Uiteindelijk blijven er volgens Gerard en Janny te weinig gelovigen over om een goede gemeenschap te kunnen vormen en als kerk maatschappelijk van betekenis te kunnen zijn. En of hun kerkgebouw het gaat redden? Gerard twijfelt eraan of zijn parochie nog genoeg geld heeft om te overleven. Trouw maakt hij nog elk jaar de Kerkbalans-bijdrage over. Vorig jaar zelfs iets meer dan gebruikelijk, daar had de penningmeester, vriendelijk doch dringend, toe opgeroepen. Anders zou de parochie echt in het rood komen nu de bijdragen teruglopen. Maar of het allemaal helpt?

Misbruikschandalen

Het valt soms niet mee om katholiek te zijn in ons land. Ook niet voor ons katholieke echtpaar. Toch zijn Janny en Gerard altijd bij de kerk gebleven. Nooit hebben ze erover gedacht om zoals zoveel anderen hun kerk de rug toe te keren. Ook niet toen al die misbruikschandalen aan het licht kwamen. Misschien zijn ze dan wel samen met hun medeparochianen op weg naar de uitgang, maar daar willen ze dan zelf graag bij zijn.

De koepel boven Janny en Gerard is inmiddels helemaal weg. Het zicht op de hemel is vrij.

‘Wees niet zo bang en durf wat meer’

Frank van der Knaap (66)
uit Den Haag,
oud-godsdienstleraar, schrijver
van een boek over de Bijbel

“Met heel mijn lijf sta ik in de katholieke kerk. Ik ben katholiek opgevoed, en het altijd gebleven. Als kind voelde ik me er al thuis, van jongs af aan heb ik er iets van God ervaren. De kerk heeft een boodschap die ik nergens anders vind. Daarom hou ik van de kerk.

God heb ik ook ervaren in de korte plechtigheid waarin mijn vriend en ik een zegen kregen over ons huwelijk. We hadden een priester gevonden die dat wilde doen. In stilte, er waren geen mensen bij. Hij stak de paaskaars aan, we hebben ringen uitgewisseld. Ik heb heel wat diensten meegemaakt, dit was prachtig.

Ik hou van mijn vriend, we beloven elkaar trouw, ik kan niets bedenken waarom de zegening van een homohuwelijk niet zou kunnen.

Ik wilde ooit pastoraal werker worden. Dat kon niet, omdat ik homoseksueel ben. Ik vind dat jammer en vrij beperkt. Ten diepste gaat het er toch om dat je mensen levensruimte geeft.

De houding van de kerk over homoseksualiteit komt uit het verleden.

De samenleving is veranderd, maar de kerk is nog niet zover. Ik denk dat het wel goedkomt, maar het duurt lang. Het idee dat je mensen kunt mobiliseren om verandering af te dwingen, dat is heel protestants.

Katholieken zijn niet zo strijdbaar, ze vormen een tamelijk gehoorzaam volk. Ik heb weleens gedacht te stoppen. Maar ik kan het niet. We vormen met elkaar een gemeenschap, dat vind ik mooi. En ik wil vanuit de katholieke traditie leven. Hoe kunnen we de traditie vertalen naar deze tijd, daar gaat het om. De kerkleiding leeft nu te veel vanuit angst. Ik zou zeggen: wees niet zo bang, durf wat meer.”

‘De houding van de kerk over homoseksualiteit komt uit het verleden’

‘Ook vrouwen moeten priester kunnen worden’

Yvonne Langen (57)
uit Amsterdam,
gospelzangeres

“Waar ik vandaan kom, Breda, draaide alles om de kerk. Hij stond tegenover ons huis, en als we niet in de kerk waren, dan waren we wel buiten de kerk aan het knikkeren en voetballen. Het was een hele warme, sociale parochie: iedereen mocht meedoen. Ook aan de mis. Mensen die anders waren, mensen uit het buitenland, mensen van andere geloven, protestanten, joden.

Ja, de officiële leer was dat je alleen een hostie mocht als je in het juiste hokje paste. Maar bij ons in Breda was dat niet zo, en ook later niet, toen we naar Nijmegen verhuisden. Ik ben blij dat wij altijd onder vooruitstrevende bisschoppen vielen, die hun mond opentrokken. Onze bisschop zei destijds dat ar-

men konden stelen uit de bakkerij als ze geen geld hadden voor brood. In Nijmegen was ik acht jaar lang parochiebestuurder. Toen een vrouw uit het bestuur ging scheiden, moest de priester haar eigenlijk zeggen dat ze niet meer welkom was. Maar wat hij zei is: ‘Wil je alsjeblieft blijven, want we hebben je zo nodig’.

Hoe pijnlijk dit ook is voor Rome, wij moeten hier proberen om die kerk een beetje vlot te trekken. En dat kan alleen maar als je modern denkt, als ook vrouwen meedoen.

Die moeten dus ook priester kunnen worden, net als mannen die gehuwd zijn. Zo lang ze dat celibaat overeind houden, is er geen weldenkende vent die nog priester wil worden.

In het Vaticaan willen ze nog steeds niet dat vrouwen de pil slikken. Ja, ze kunnen van alles willen, en formeel vormen ze het hoofd van de kerk.

Maar Rome is heel erg ver weg, letterlijk en figuurlijk.”

‘Wij moeten proberen om de kerk hier een beetje vlot te trekken’

‘Het seksueel misbruik in de kerk heeft me met afschuw vervuld’

‘Ruim eerst de rommel binnenshuis eens op’

Robbert Jan Bron (56)
uit Groningen, historicus en
vrijwilliger in een hospice

“Ik kom uit een erg liberaal en atheïstisch gezin, en groeide op in het katholieke Twente. Toen ik een jongetje van tien was, ging ik een keer met de overburen mee naar de Lambertusbasiliek in Hengelo. Het Latijn, de rituelen – ik dacht gelijk: ‘Die zijn voor mij bedoeld’. Dus ging ik voortaan mee. Mijn vader was overtuigd atheïst, maar hij vond het wel aan doen, geloof ik.

Op latere leeftijd ben ik gedoopt. Maar ik vind het gek om te zeggen dat ik katholiek ‘geworden’ ben. Ik ben het altijd al geweest. Zo voelt het: alsof ik het al vanaf mijn geboorte was. Michelangelo heeft iets in die geest over beelden gezegd: die hoeven niet te worden gemaakt, die zitten al in het marmer. Daar moe-

ten ze alleen nog maar uit bevrijd worden.

Het seksueel misbruik in de kerk heeft me met huiver en afschuw vervuld. En dat maakt het des te verbazingwekkender dat ze iets willen zeggen over de seksuele ethiek van mensen. Ik denk: ruim eerst de rommel binnenshuis eens op. Als het over homoseksualiteit gaat, denk ik: waar bemoeit de kerk zich mee? Die mensen zijn zo geboren. Ze hebben hele liefdevolle relaties, wat is daar op tegen? Waarom zouden die niet gezegend mogen worden?

Zo vind ik het ook onbegrijpelijk dat vrouwen bij ons niet tot priester gewijd kunnen worden, en ben ik tegen het verplichte celibaat. Ik zie daar geen enkele goede reden voor. Het is dat de Acht Mei Beweging al niet meer bestond, anders zou ik daar meteen lid van zijn geworden.”

Maaïke van Houten
Marije van Beek